

Барабаш Анна Станіславівна,

Студентка 45-ї групи навчально-наукового інституту педагогіки

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Ямчинська Галина Володимирівна

доцент кафедри естетики, етики та образотворчого мистецтва

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ТА ПАТРІОТИЧНОГО СТАВЛЕННЯ ДО НАРОДНОЇ ІГРАШКИ

У Законі України про дошкільну освіту вказано, що одним із завдань дошкільної освіти є виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій та звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля.

У вихованні дітей дошкільного віку існує багато проблем, серед яких однією з найголовніших є така: як прищепити дитині, зберегти і посилити в неї відчуття причетності до родових, етнонаціональних ціннісних основ і водночас підготувати її до сприйняття та засвоєння найсучасніших інтелектуальних, технічних, технологічних і художніх здобутків людства? Розв'язання проблем – справа сучасних педагогів, і саме народна іграшка може тут істотно допомогти у розв'язанні багатьох із них.

Мета статті полягає у розкритті особливостей використання народної іграшки у виховному процесі дошкільного навчального закладу.

Завдання статті полягають у використанні народної іграшки як засобу виховання дітей у творах педагогів світової й вітчизняної науки та значення української народної іграшки у різнобічному вихованні дітей.

Українська народна іграшка – давній вид ужиткового мистецтва. Вона водночас виступає об'єктом гри, виховання і розвитку дитини, засобом пізнання і реліктом культури, твором мистецтва, святковим подарунком і окрасою житла. Усі ці функціональні відмінності, тісно переплітаючись, зумовили художню своєрідність та її визначну роль у процесі культурної спадщини поколінь.

В українській народній іграшці знайшли відображення явища історичного буття, етичні й естетичні уявлення українського народу. Вона засвідчує своєрідні мистецькі та етнографічні риси, виявляє художню обдарованість народу, його прагнення до краси, творчу фантазію, мудрість. У цьому полягає її культурно-історична вартість. Однак донині українська залишається маловивченою. Її традиції не мають належного використання у художній та освітньо-виховній практиці. Це значно обумовлює актуальність даної теми, яка передбачає отримати істотні знання про мистецьку спадщину та шлях розвитку українського забавляння. Результати дослідження народної іграшки можуть заповнити наявну прогалину в історії українського ужиткового мистецтва та допоможуть зберегти традиції у соціально-культурних умовах сучасного суспільства.

Для визначення місця іграшки у системі матеріальної та духовної культури суспільства важливими є роботи М. Киященко, О. Постнікової, Л. Столовича, в яких з філософсько-культурологічних позицій розкривається позитивна роль іграшки у житті суспільства та її соціокультурні функції.

Найбільш цінними для розуміння морфології, функціонування народної іграшки, її естетичної виразності є історико-мистецтвознавчі дослідження (М. Бартрама, А. Бакушинського, О. Бенуа, Б. Бутнік-Сіверського, Г. Блинова, В. Василенка, М. Грушевського, І. Дайн, Р. Захарчук-Чугай, Г. Локуцієвської, І. Макарова, О. Найден, М. Некрасова, Т. Перевезенцева, О. Сокович, Д. Фіголь, С. Ханемен, М. Церетеллі та ін.), у яких виявлено генезис та основні етапи розвитку народної іграшки. У роботах зазначених авторів привертає увагу виділення художньої специфіки народної іграшки як особливого різновиду ужиткового мистецтва, в якому виражено локальні, національні та загальнолюдські риси і цінності матеріальної й духовної культури.

Значний інтерес представляють погляди сучасних науковців на народну іграшку, як засіб формування національної культури (О. Батухтіна, Н. Заглада, Л. Івахненко, С. Кулачкірський, Т. Сакович, Є. Саявко, М. Стельмахович); моральних якостей (Н. Дзюбиниша-Мельника); як засіб духовного відродження (Н. Буркіна, Л. Данішевська, Т. Пржегорська, Л. Смерж); трудового виховання (М. Гунікова, Г. Довженко, Л. Орел) та естетичного виховання (А. Грибовська, М. Кириченко, Г. Лабунська, Ю. Максимова, І. Сидорук, Н. Халезова).

Сучасні дослідження у галузі педагогічної науки та мистецтвознавства наголошують на тому, що мистецтво української народної іграшки є особливим типом художньої творчості, що інтегрує у собі різні види

народного мистецтва, поєднує матеріальні й духовні здобутки української культури, утверджує талановитість народу, який створював ті іграшки. Використання їх у роботі дошкільних навчальних закладів на заняттях з образотворчого мистецтва та художньої праці сприятиме формуванню творчо-активних особистостей, які будуть продовжувачами народних традицій. На підставі полі функціонального характеру української народної іграшки було виділено окремі її функції: інформаційну, мотиваційно-стимулюючу, сенсорну, гедоністичну, евристичну, аксіологічну, культурологічну, навчальну, розвиваючу та виховну[1].

Видатний педагог С. Ф. Русова вважає, що навчання дітей з самого початку повинно бути збудовано на тому рідному ґрунті, на якому зростає дитина, щоб воно було міцно зв'язано з тими враженнями, що їх заклала в душу дитини родина та рідна хата. Мають значення найперші іграшки, які будуть у ріках дітей; вони ж поширюють перші спостереження дітей, вони розвивають пам'ять їх та зовнішні чуття [4].

О. Найден говорив, що народна іграшка зберігає у собі пластичну й образну пам'ять про ті далекі часи, коли людина вперше почала використовувати природні матеріали для створення речей, які не тільки у чомусь допомагали, щось позначали, а знаменують початок виділення і позначення меж предметно-духовного середовища із безмежжя природи. Саме традиційна народна іграшка у своїх певних функціях, формах, пластиці, образних засадах містить у собі інформацію про початкові чинники людського предметно-духовного середовища. У цьому сенсі традиційна народна іграшка у наш час, у нашому перенасиченому предметами, речами світі має бути інформативно й естетично доцільно.

Дослідженнями встановлено, що дитина нині має сприймати народну іграшку не як предмет побуту, об'єкт гри (хоча і таке сприйняття не шкідливе), а як твір мистецтва, який потребує вивчення, певного аналізу, творчого наслідування, повторення. Таке ставлення до народної іграшки сприятиме її збереженню і духовному збагаченню дитини. Народна іграшка в сім'ї, дитячому садку, гуртках повинна не витіснити сучасну іграшку, не замінити її, а існувати поруч із нею, доповнюючи її, давати дитині те, чого не здатна дати сучасна іграшка [2].

Також О. Найден вказував, що для дітей такі іграшки особливо потрібні. Вони допомагають знаходити образні відповідники між реально-конкретним та умовно-узагальненим. Іграшка допомагає осягати світ предметних реалій через пластично доцільні та дотично-комфортні форми. Також дослідник

уважає, що саме іграшка містить найбільше інформації пращурів, ніж будь-яка комп'ютерна гра чи пам'ять комп'ютера [3].

Використання народної іграшки у вихованні сприяє долученню дитини до духовного, естетичного, побутового досвіду народу. Дитина, наприклад, не оцінює іграшку, як витвір мистецтва, або як образ, пов'язаний із певними легендами, казками, міфами. Однак, граючись нею, здійснює зорове та сенсорне сприйняття її форми (матеріально-пластичної, кольорової, орнаментно-знакової) непомітно для себе, приєднується до місцевої, а через неї й до етнонаціональної сфери образних уподобань, художніх особливостей, які водночас є мовою свого змісту, розповідають про виробничо-господарську та святково-обрядну діяльність народу тієї місцевості, того краю, який ця дитина згодом, коли стане дорослою людиною, усвідомить як рідний.

Мистецтво української іграшки формує в дітей естетичні смаки, творчі здібності. Народна іграшка має не лише екологічну, а й духовну чистоту. Зроблена з любов'ю, вона розвиває кмітливість, фантазію, духовний світ дитини, дає перші професійні навички, пробуджує почуття рідного коріння.

Отже, можна зробити висновок, що народна іграшка як витвір мистецтва, як об'єкт гри, як предмет побуду здавна цікавить учених та педагогів. Дослідники підкреслюють, що вона формує інтерес до традицій рідного народу. Дитина через народну іграшку пізнає історію життя народу, формує естетичні почуття та смаки, долучається до культури рідного народу.

Список використаної літератури

1. Найден О. С. Українська народна іграшка. Сміслові та обрядові основи / Найден О. С. // ОМ. – 1991. – №3, – с. 27-30
2. Найден О. С. Українська народна іграшка: Історія. Семантика. Образна своєрідність / Найден О. С. Функціональні особливості. – К.: АртЕк, 1999. – 256 с.
3. Русова С. Вибрані педагогічні твори / Русова С. – К.: Освіта, 1996. – 304с.
4. Васильєва Т. Українська традиційна іграшка та лялька / Васильєва Т. // Дитячий садок. – 2002. – №11. – с. 3